

Strategie řízení třídy u studentů učitelství na praxi

Kateřina Lojdová, Lucie Škarková, Josef Lukas

Tato prezentace byla podpořena projektem GAČR GA16-02177S *Strategie řízení třídy u studentů učitelství a zkušených učitelů (jejich "cvičných učitelů") na druhém stupni základní školy.*

Řízení třídy: přístup nebo strategie?

(classroom management strategies/
classroom management approaches)

- řízení třídy je systémem strategií učitele k vytváření fyzických a sociálních podmínek ve školní třídě, které podporují proces učení u žáků (Christofferson, Sullivan, & Bradley, 2015)
- Wubbels (2011) na základě práce Evertson, Weinstein (2006) nahlíží řízení třídy z hlediska 6 přístupů:
 - behaviorální přístup (behavioral approach)
 - přístup zaměřený na interní kontrola (internal control approach)
 - ekologický přístup (ecological approach)
 - přístup zaměřený na diskurs (discoursed centered approach)
 - kurikulární přístup (curricular approach)
 - interpersonální přístup (interpersonal approach)

Zvládnutí třídy jako výzva pro začínající učitele!

- začínající učitelé první roky učitelské praxe pojmenovávají jako nejobtížnější ve vztahu k zvládnutí řízení třídy (Stoughton et al., 2007)
- problémem je mezera mezi tím, co si začínající učitelé odnášejí z pregraduální přípravy a tím, co zažívají ve svých třídách. Podle některých autorů (Deicke et al., 2015) může trénink v řízení třídy redukovat tzv. šok z reality.

Strategie řízení třídy: ztraceno v překladu

- český termín „řízení třídy“ (Cangelosi, 2006) je redukován na řízení a upozaduje management a vedení
- skrývá riziko manažerismu a výraz neoliberalního diskursu ve vzdělávání (srov. Casey et. al., 2013)
- redukce na metodiky (postupy, které mají zajistit efektivitu)
 - řízení třídy bývá spojováno se sadou doporučení zahrnujících utváření pravidel, odměňování, trestání, taktiky k zapojení žáků a minimalizaci jejich rušivého chování

Zatímco efektivní řízení třídy je podmíněno vztahem učitele a žáků, jejich charakteristikami atd. (Evertson, Weinstein, 2006)

Pojetí konceptu classroom management v našem projektu: koncept ISI

Interdisciplinarita – zahrnuje zejména pedagogické, didaktické, psychologické aj. charakteristiky výchovně-vzdělávacího procesu

Situačnost – zahrnuje ritualizované a improvizované činnosti učitele

Interaktivita – mnohé výzkumy ukazují, že pozitivní vztahy učitele a žáků jsou jádrem efektivního řízení třídy

Strategie řízení třídy nebo přístupy k řízení třídy?
Řízení třídy nebo management třídy?

Metodologie výzkumného projektu

Cíl projektu

- popsat přístupy k řízení třídy u studentů učitelství na dlouhodobé praxi a jejich cvičných učitelů

Výzkumný vzorek

- 6 studentů učitelství v prvním ročníku navazujícího magisterského studia
- 6 jejich cvičných učitelů
- Předměty: OV, Dě, ČJ (2. stupeň ZŠ)

Metody sběru dat – smíšený design

- pozorování a videozáznamy výuky 6-ti studentů učitelství a jejich 6-ti cvičných učitelů
- polostrukturované rozhovory s 6-ti studenty učitelství a 6-ti cvičnými učiteli

- reflektivní deníky studentů učitelství
- adaptované dotazníky *Classroom Management Scale* and *Need for (Cognitive) Closure Scale* pro studenty učitelství a cvičné učitele

Více ke kvantitativní části projektu:

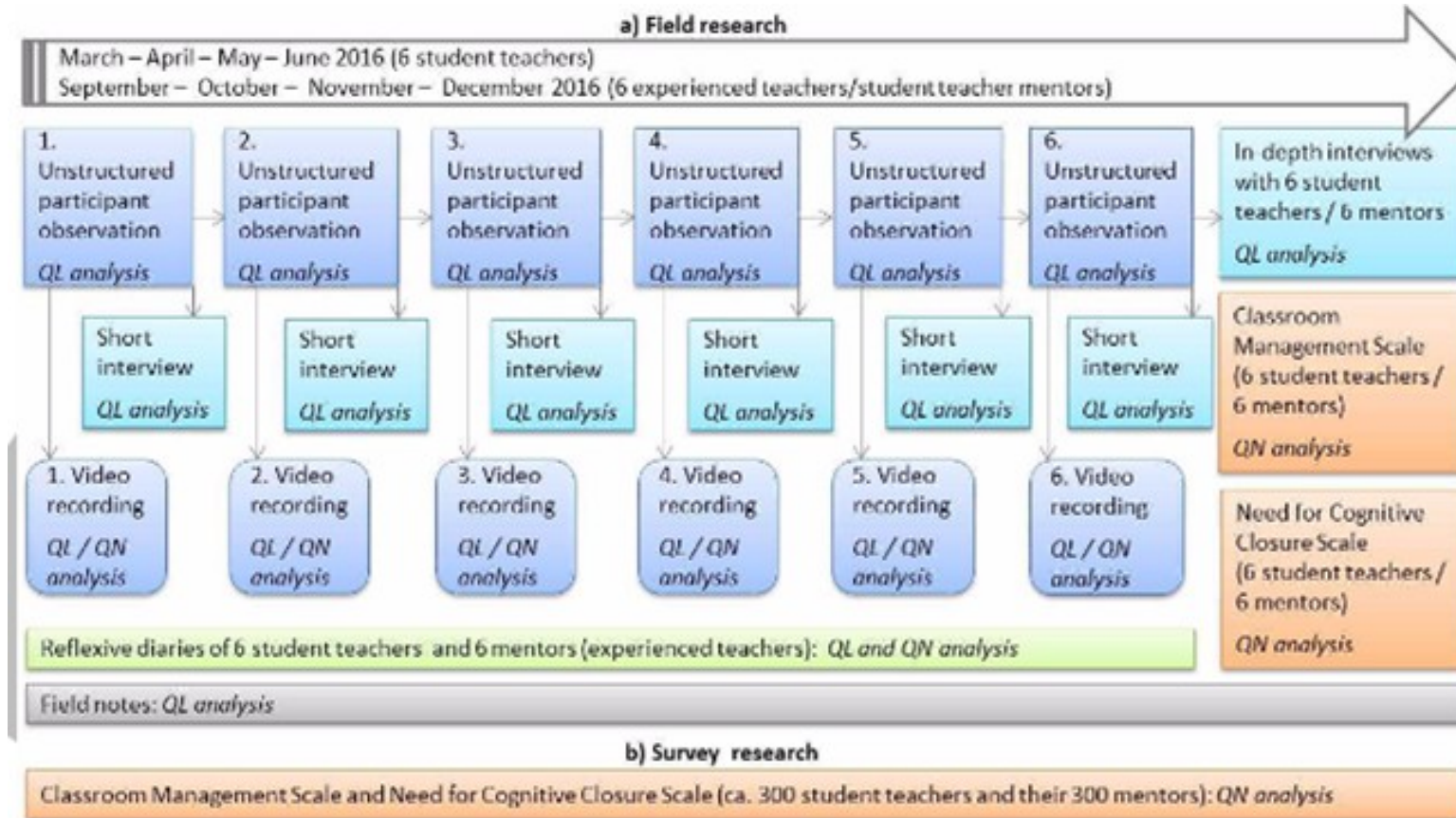
Pátek 16. 9. 2016, 9:00 – 10:20 hod., D 319

STRATEGIE ŘÍZENÍ TŘÍDY U STUDENTŮ
UČITELSTVÍ NA PRAXÍCH Z HLEDISKA JEJICH
OTEVŘENOSTI VŮČI ZKUŠENOSTI:
DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Kateřina Vlčková, Jan Mareš, Jan Širůček

V tomto příspěvku prezentujeme výsledky prvních kvalitativních analýz z řešení tříletého projektu (2016-2018).

Výzkumný projekt: kde jsme nyní

Čtyřdimenzionální model přístupu studenta učitelství k řízení třídy 1.0 (ECER, srpen 2016)

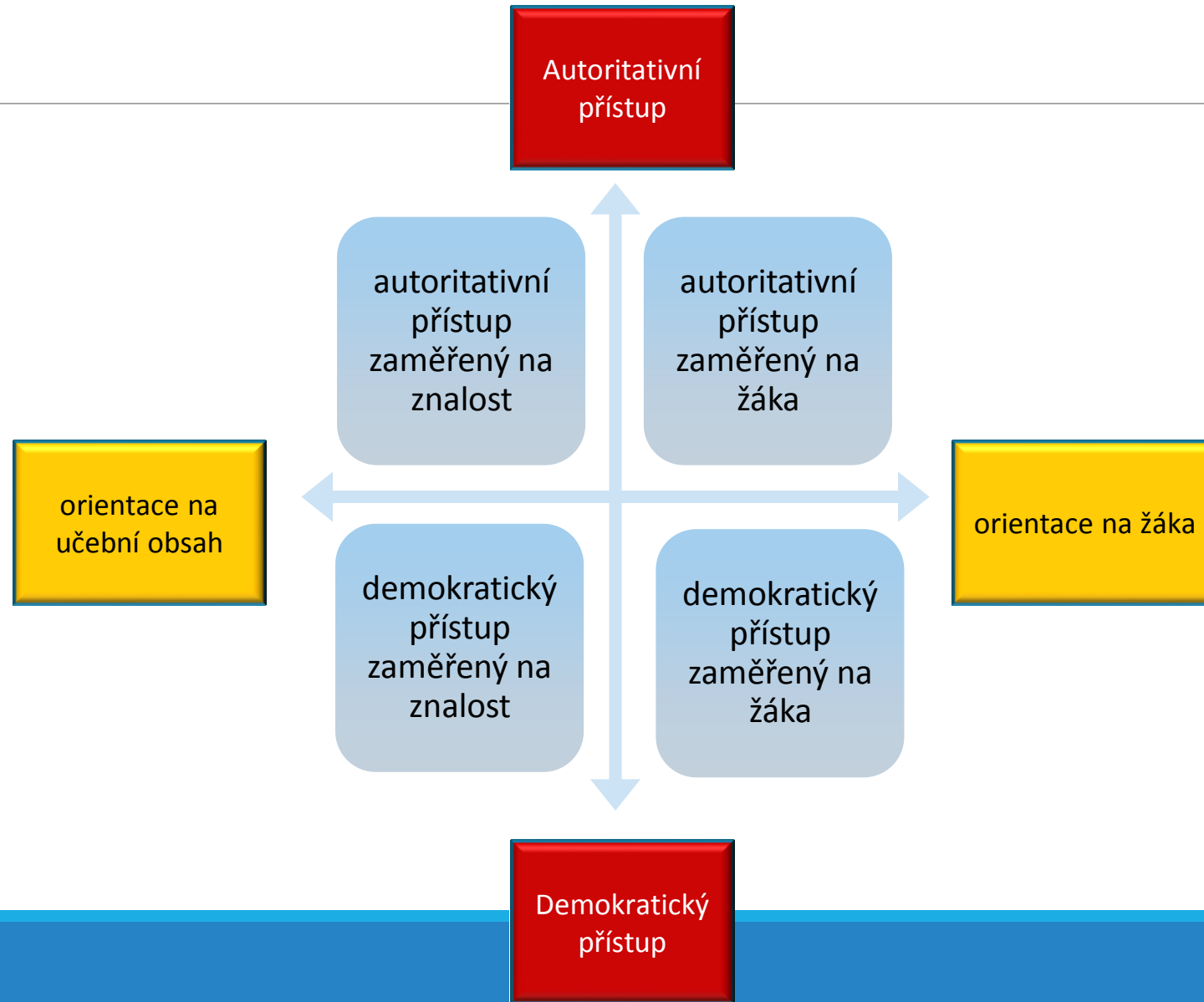
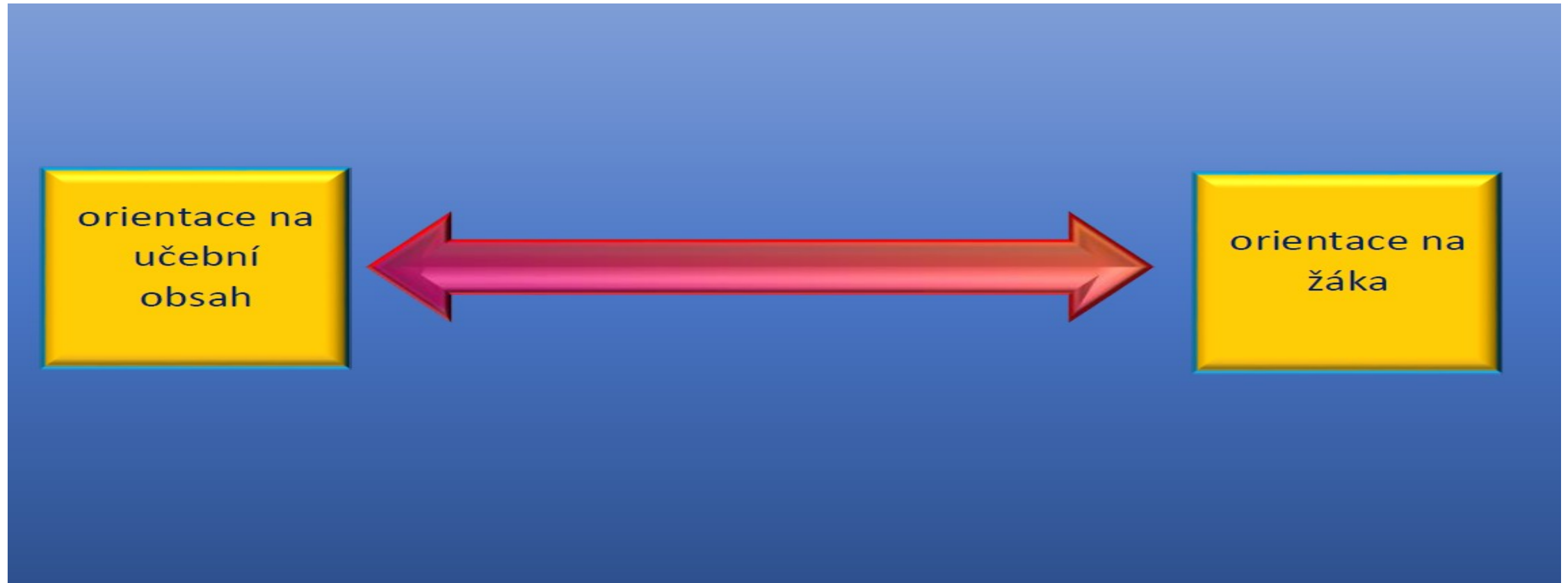

Schéma přístupu studenta učitelství k řízení třídy 2.0

Orientace na učební obsah

hlavní znaky:

- ❑ jistota studenta učitelství pramení z učebního obsahu:
„Mmm, tak pokud jsem vysvětloval třeba novou látku. Tak jsem se cítil dobře. Tak jakože vím, o čem mluvím, vlastně, takže to mohu jakoby předat ostatním. Ty znalosti.“ (R)
- ❑ důraz na proces učení, ve kterém převažují výukové cíle nižší kognitivní náročnosti (zapamatování), důraz na kvantitu učebního obsahu
„Uvědomím si, co by si měli zapamatovat z toho učiva tak jako nejvíc. Co je nutné si zapamatovat.“ (K)
- ❑ chyba v učebním procesu je nežádoucí (zpomaluje)
„Záleží na tom, jestli teda mám pocit, že by mně dokázal odpovědět, abych zbytečně neztrácela čas špatnou odpovědí.“ (K)
- ❑ generalizace a stereotypizace žáků
„...dostala jsem nejhorší třídu.“ (P) „...byla to hodná, vzorová třída.“ (Z)

Orientace na žáky

Hlavní znaky:

- potřeba vztahu se žáky např. oslovování jménem

„... měla jsem strach z toho, že ty žáky nebude vůbec znát. A pro mě je docela nepříjemné, když nevím, jak se jmenují, a nevím, jak je mám vyvolávat. A je to pro mě docela nepříjemné jako říkat nějak: Ty tam v tom zeleném tričku.“

- potřeba zpětné vazby od žáků

„Ale akorát mě mrzelo, že nedávaj až tak úplně najevo to, že třeba něčemu nerozumí nebo (2) ehm, nebo že jim něco (.) jako není jasné. A (.) akorát když jako člověk za nima vyloženě jako individuálně přijde a podívá se a zeptá se, tak jako řeknou třeba, že tomuhle nerozumí, tohle jim nejde. Ale není to tak, že by se třeba přihlásili.“

- všímavost k individualitě absence individualizace ve výuce

Nechávám jim ten prostor a potom když vidím ten postup a vidím, že je to dobře že jo, tak proč bych jim měla nutit ten můj postup. To je nesmysl.“

- respektující přístup

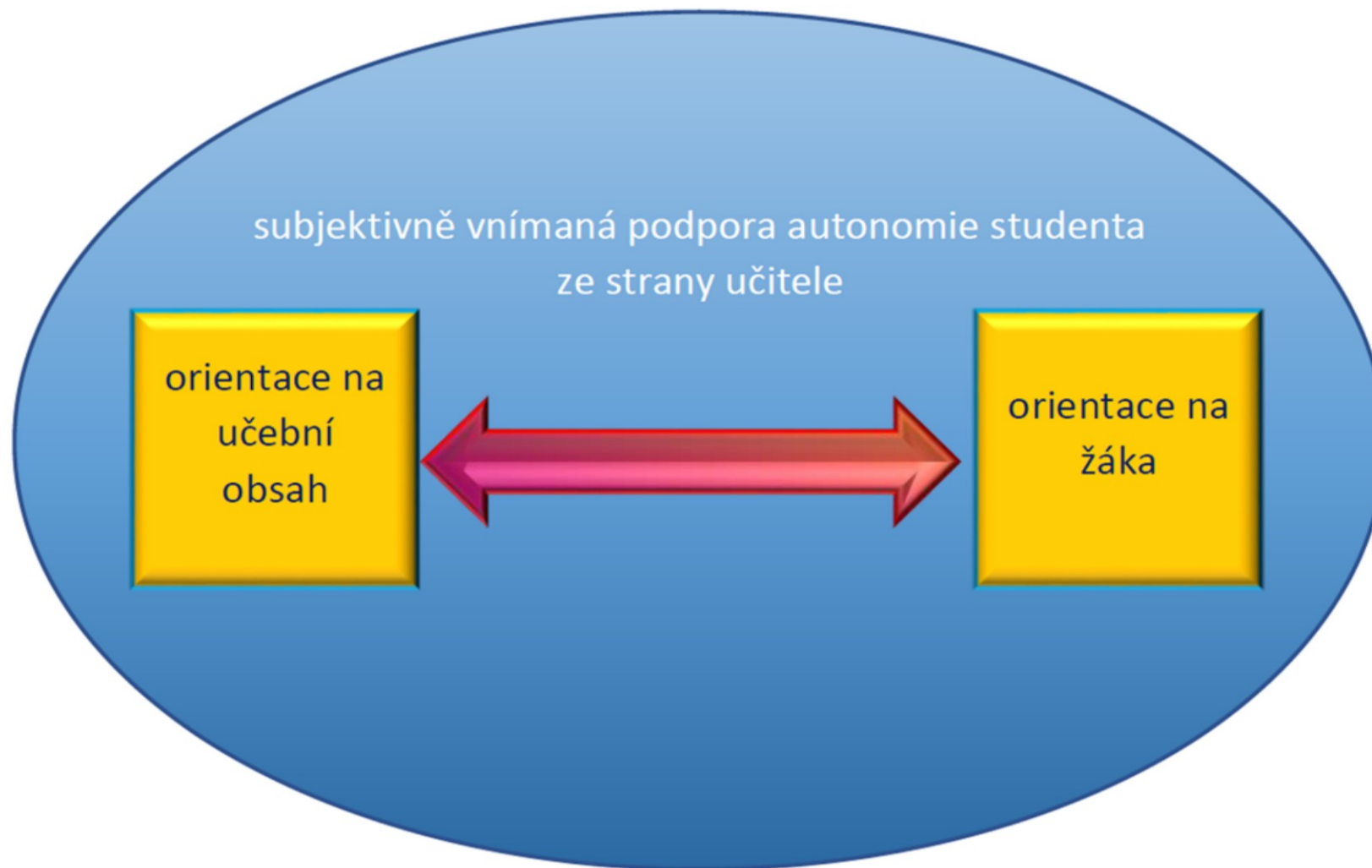
„... většinou požádám nebo tak. Když třeba chci, aby jeden z nich šel něco napsat na tabuli, tak: Prosím tě, běž to napsat na tabuli nebo tak.“

- potřeba angažovanosti žáků

„... když ty lidi o to mají zájem, to se cítím asi úplně nejlíp, no. Když jde na nich vidět, že je to nějakým způsobem baví.“

Jak subjektivně vnímaná podpora autonomie studenta ze strany provázejícího učitele souvisí s jeho řízením třídy?

Literatura

- Casey, Z. A., Lozenski, B. D., & McManimon, S. K. (2013). From neoliberal policy to neoliberal pedagogy: Racializing and historicizing classroom management. *Journal of Pedagogy*, 4(1), 36-58.
- Dicke, T., Elling, J., Schmeck, A., & Leutner, D. (2015). Reducing reality shock: The effects of classroom management skills training on beginning teachers. *Teaching and Teacher Education*, 48, 1-12.
- Evertson, C. M., & Weinstein, C. S. (2006). Classroom management as a field of inquiry. *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues*, 3, 16.
- Christofferson, M., Sullivan, A., & Bradley, E. (2015). Preservice teachers' classroom management training. *Psychology in the Schools*, 52(3), 248–264.
- Stoughton, E. et al. (2007). Pre-service teachers reflect on classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 23(7), 29–51.
- Wubbels, T. (2011). An international perspective on classroom management: what should prospective teachers learn?. *Teaching Education*, 22(2), 113-131.

Děkujeme za pozornost

Kateřina Lojdová (Kped)

lojdova@ped.muni.cz

Lucie Škarková (Kped)

skarkova@ped.muni.cz

Josef Lukas (Kpsy)

lukas@ped.muni.cz

Katedra pedagogiky

Katedra psychologie

Pedagogická fakulta

Masarykova univerzita

Brno

